

Turo Rautaoja, Turun yliopisto (ttraut@utu.fi)

Väitöskirjatutkimukseni käsittelee suomeksi käännettyä varhaista Sibeliuksen kirjallisuutta ja sen kytköksiä suomalaiskansallisen kulttuurin rakentumiseen. Tutkimusprosessi on herättänyt useita materiaaalilähtöisiä kysymyksiä, joita mielelläni tutkisin lähemmin artikkeleissa.

- Käsittelin **itse- tai omakääntämistä** (engl. *self-translation*) parin vuoden takaisessa artikkelissa (Rautaoja and Gambier 2015), jossa käsittelin Karl Ekmanin Sibeliuksen elämäkertoja. Omakääntäminen mainitaan kirjallisuudessa toistuvasti tutkimusalueeksi, jota olisi tarvetta kartoittaa lisää. Erityisesti kaunokirjallisuuden ulkopuolelle jääviä tekstejä olisi kiinnostavaa tutkia omakääntämisen näkökulmasta.
- Tutustuessani Sibeliuksen kirjallisuuden julkaisuhistoriaan ja kirjoihini liittyviin parateksteihin, törmäsin vanhoissa musiikkilehdissä julkaistuihin **artikkelisuomennoksiin**. En ole ehtinyt tutustua näihin teksteihin kunnolla, mutta minua kiinnostaisi tietää, missä nämä tekstit oli julkaistu alun perin ja millä perusteella niitä valittiin Suomessa julkaistavaksi.
- Varhaisten Sibeliuksen kirjojen suomentajat olivat usein Sibeliusen lähipiiriin tai Suomen musiikkilämään läheisesti liittyneitä henkilöitä. Suomessa on tutkittu jonkin verran 1800-luvun kääntäjäyttä (Kujamäki ja Paloposki 2015), mutta haluaisin ulottaa **kääntäjien toimijuuden** tarkastelun 1900-luvun puolelle.
- Tutkimieni Sibeliuksen tekstien lähde- ja kohdetekstien suhde on saanut minut pohtimaan, mikä on **kääntämisen luonne kulttuurienvälisenä toimintana**. Mitä tällä oikeastaan tarkoitetaan? Esimerkiksi Hartama-Heinonen (2017) pitää suomenruotsalaisen kirjallisuuden kääntämistä suomeksi kulttuurinsisäisenä kääntämisenä, mutta onko asia näin yksioikoinen? Vastakkaista näkökantaa voisi perustella esimerkiksi Kersti Bergrothin suomenkielisillä omakäännöksillä, joissa on nähtävillä merkkejä kulttuurienvälisyydestä vaikka ne on kirjoitettu Suomessa ja vaikka ne sijoittuvat Suomeen (vrt. Grönstrand and Malmio 2011). Entäpä millaisena kulttuurienvälisyys näyttäytyy teksteissä, jotka kirjailija tuottaa kotimaansa ulkopuolella kielellä, joka ei ole kirjailijan äidinkieli, ja jotka sitten käännetään kirjailijan äidinkielelle?

Viitteet:

- Grönstrand, Heidi, and Kristina Malmio. 2011. *Både Och, Sekä Että: Om Flerspråkighet = Monikielisydestä*. Helsinki: Schildts.
- Hartama-Heinonen, Ritva. 2017. "Kulttuurin rajat, kääntämisen rajat. Kulttuurinsisäisen kääntämisen mahdollisuus ja luonne". In *MikaEL - Kääntämisen Ja Tulkkauksen Tutkimuksen Symposiumin Verkkojulkaisu* vol. 10, edited by Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Liisa Laukkanen, and Minna Ruokonen.
- Kujamäki, Pekka, and Outi Paloposki. 2015. "Sujuvasti saksasta suomeen kääntävä konekirjoittaja saa paikan heti. Historian näkökulma kääntäjäyteen ammattina tai tehtävänä". *Virittäjä*, no. 3: 342–69.
- Rautaoja, Turo, and Yves Gambier. 2015. 'L'autotraduction : Une Pratique Ancienne, Un Concept Ambigu. Le Cas Du Suédo-Finlandais Karl Ekman.' *Glottopol* 25 (1).

